

ПРИЛОЖЕНИЕ ФАКСИМИЛЕТА

- 1. ГОТСКИ КАЛЕНДАР (Angelo Mai)**
- 2. МЕСЕЦЕСЛОВ НА ВАСИЛИЙ II**
- 3. В. В. Болотовъ, ГОТСКИЙ КАЛЕНДАРЬ**
- 4. ПОЛНЫЙ МЕСЯЦЕСЛОВ ВОСТОКА**

- 5. БЕЛЕЖКИ НА ИЗДАТЕЛЯ**

SCRIPTORUM VETERUM
NOVA COLLECTIO
E VATICANIS CODICIBUS EDITA

AB ANGELO MAIO
BIBLIOTHECAE VATICANAE PRAEFECTO.

TOMUS V.

R O M A E
T Y P I S V A T I C A N I S
M . D C C C . X X X I .

Публикацията на Анджело Май, титулна страница
(факсимиле)

*Kalendarii gothici fragmentum ex antiquissimo palimpsesto
ambrosianae bibliothecae Mediolani (1)*

* * * * *

—
KΓ ΦΙΖΕ ΑΝΛ ΓΝΤΦΙΝΔΛΙ
ΜΛΔΛΓΚΙΖΕ ΜΛΚΥΤΚΕ (2)
ΓΛΗ ΕΚΙΦΑΚΕΙΚΕΙΚΕΙΣ (3).

—
KΔ

—
KΕ

—
KΥ

—
KΖ

—
KΗ

ΚΦ ΓΛΜΙΝΦΙ ΜΛΚΥΤΚΕ ΦΙ-
ΖΕ ΒΙ ΥΕΚΕΚΛΝ ΠΛΠΛΝ
ΓΛΗ ΕΛΤΥΙΝ ΒΙΛΛΙΕ ΛΙΚ-
ΚΛΕΣΓΡΗΣ ΕΠΛΛΙΖΞΣ
ΑΝΛ ΓΝΤΦΙΝΔΛΙ ΓΛΚ-
ΚΛΝΝΙΑΛΙ (4).

—
Λ

• • • • •
XXIII. ΓΩν *apud gothicam gen-
tem excruciatorum mar-
tyrum et Fritharici.*

XXIV.

XXV.

XXVI.

XXVII.

XXVIII.

XXIX. *Commemoratio marty-
rum, qui cum Vereca
presbytero et Batuse mi-
nistro ecclesiae catholicae
apud gothicam gentem ex-
usti fuerunt (5).*

XXX.

(1) Recitatis iis, quae Marius antiquissima indicavit, kalendaris, male credo mereretur de hoc opere, si pretiosissimum gothicae ecclesiae kalendarium, seu potius eius fragmentum, quod ego Mediolani anno MDCCCXIX, cum aliis eius linguae specimenibus (socio operis cl. Castillionaeo) edidi, praetermitterem; quod monumentum aetate quidem uni kalendario Dionysii philocali vix cedit, raritate autem et litteraria curiositate ne huic quidem. Sane fieri potest ut id gothicum kalendarium ipsa Ulphilae aetate, id est Valente imperante sit confectum; sed certe ante regni gothici in Italia occasum, id est ante annum DLIII, qui fuit eius regni extremus, conscriptum fuisse necesse est: neque enim post id tempus gothicus sermo apud nos vixit. Porro alibi (praef. ad specimen Ulphilae p. IV) dixi scripta omnia gothica haecenus nota italicam habere originem. Et quidem illum etiam guelpherbytanum codicem, qui gothica aliquot s. Pauli fragmenta obtulit, ii qui nuper cum inspicere, Bobii scriptum deprehenderunt; in qua italica urbe ambrosianos codices, qui longe uberiores Ulphilae partes mihi exhibuerunt, scriptos fuisse iam pridem demonstravi. — A. M.

(2) Ita bis in hoc kalendario cum metatesi, pro ΜΛΚΥΤΚΕ. — A. M.

(3) Ita codex; verumtamen fortasse pro ΕΚΙΦΑΚΕΙΚΕΙΣ. Huius vero hominis nullam notitiam invenimus. — A. M.

(4) Ita codex terminatione casus primi, quum utendum videatur terminatione secundi. — A. M.

(5) Sermo est de illa insigni multorum in Gothia Christianorum ad Danubium necesse sub Vingaricho seu Athanarico et Fridigeruo principibus gothis saeculo Christi quarto, quam caedem vetera kalendaria et historici passim recitant. Et quidem etiam graeca menaea in ambrosianis codicibus B. 193, et Q. 40. part. sup. commemorant diserte principes martyrii presbyteros Verecam et Batusem. Martyres autem partim in sacra aede partim in tabernaculis subiecto igne cremati traduntur. Porro retinebant eo tempore christiani Gothi dogma catholicum, teste certissimo Augustino de C. D. XVIII. 52, qui de hoc in Gothia martyrio loquens ait, *cum ibi non essent nisi catholici*; cui sententiae suffragatur Orosius VII. 32. Quare non videtur audiendus Cassiodorus hist. VIII. 13, qui

	*** ΕΚΗΜΛ ΓΗΛΕΙΣ Λ· <i>Initium iulii</i> ·XXX·
λ		I.
κ		II.
γ	ΚΝΣΤΑΝΤΕΙΝΝΣ ΦΙΝΔΛ- ΝΙΣ.	III. <i>Constantini regis</i> .
δ		IV.
ε		V.
ϛ	ΔΛΗΚΙΦΛΙΝΣ ΔΠΙΣΚΛΗ- ΠΝΣ (1).	VI. <i>Dorothei episcopi</i> (3).
ζ		VII.
η		VIII.
θ		IX.
ι		X.
ια		XI.
ιβ		XII.
ιγ		XIII.
ιδ		XIV.
ιε	ΦΙΛΙΠΠΛΝΣ ΔΠΛΗΝΣΤΑΝ- ΛΝΣ ΙΝ ΘΛΙΚΗΠΠΛΛΙ.	XV. <i>Philippi apostoli Hiera- poli</i> .
ιϛ		XVI.
ιζ		XVII.
ιθ		XVIII.
ιφ	ΦΙΖΕ (2) ΑΛΦΘΙΝΞΙΝΕ ΒΛΙΚΛΝΞΙ Ν ΣΑΜΛΑΝΛ.	XIX. <i>Τῶν venerabilium moniali- um Beroeae</i> ·XL· simul (4).

hos martyres-arianos existimat. De hoc famigerato martyrio legatur etiam ad diem XXVI martii menologium basil.; praesertimque ad eandem diem et ad XII aprilis Bollandiani, qui res gothicae ecclesiae copiose illustrant. — A. M.

(1) Cod. ΔΠΙΣΚΣ. Legimus autem ΔΠΙΣΚΛΗΠΠΝΣ pro ΔΠΙΣΚΛΗΠΠΛΝΣ. Sic enim legendum esse demonstrabant Gothorum alia exempla in exteris praesertim nominibus. — A. M.

(2) Ita cod. ΦΙΖΕ terminatione masculina pro feminina, cuiusmodi exempla in germanica etiam lingua non desunt. — A. M.

(3) Dorotheus, seu Dorotheus, Tyri episcopus, eruditione et scriptis clarissimus, persecutionem vitans Odysso-polim Thraciae seu Moesiae confugit,

ibique imperante Iuliano illustri morte occubuit. De hoc Dorotheo (praeter menologium basil. ad IX. octobris) legendi sunt Bollandiani ad diem iunii quintam, qui eundem et Odysso-poli sepultum et praecipue cultum existimant, quod nunc moesogothicum kalendarium confirmare videtur. Consulantur etiam figuratae Moschorum ephemerides apud Bollandianos tom. I. mensis maii. Nihil autem moramur Dorotheum quemdam Arianorum praesulem, Sclinae successori Ulphilae coaetaneum, qui occurrit apud Sozomenum VII. 17. — A. M.

(4) Martyres moniales XL in urbe Macedoniae, seu potius Thraciae, Beroea commemorant menologium basil. et Bollandiani ad diem I. septembris. — A. M.

κ	XX.
κλ	XXI.
κβ	XXII.
κγ	XXIII.
κδ	XXIV.
κε	XXV.
κϛ	XXVI.
κζ	XXVII.
κη	XXVIII.
κψ	XXIX.
λ. ἀνακτῆρος ἀπλῆστῆλης.	XXX. <i>Andrae apostoli</i> (1).

(1) Postremo loco notandum est, nihil esse in hoc kalendarii fragmento, quod iure aliquo ad Gothos non pertineat. Nam iunio quidem mense martyres diserte gothi scribuntur: iulio autem Constantinus rex, Gothis foedere olim iunctus (ut tradit Iornandes cap. XXI) et venerandus; tum herocenses moniales et Doritheus in Gothorum prope patria gloriose extincti sunt. Denique Philippum et Andream Scytharum (quo nomine intelliguntur etiam Gothi) fuisse apostolos nemo igaorat; immo Andre-

am nominatim Moschi, Gothorum fuitimi, suae fidei auctorem aiunt. Atque haec licet ita se habeant, nihilominus prouum creditu est Gothos, dum adhuc in Moesia versarentur, ut sacra biblia sic etiam sua kalendaria e graecis plerumque fontibus derivavisse. Denique gothicum hoc kalendarium nullo modo simile est latini kalendarii, vulgariter gothici, quod et iamdiu impressum est cum eius ritus breuiario, et in Hispaniae angulo adhuc viget. — A. M.

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM X, ANNI 977-990.

ΛΕΟΝΤΟΣ

ΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ.

LEONIS DIACONI
HISTORIA

E RECENSIONE

CAROLI BENEDICTI HASII

INSTITUTI FRANGÆ ACAD. INSCRIPT. SOCI, ETC.

PRÆMITTITUR

MENOLOGIUM GRÆCORUM

BASILII PORPHYROGENITI IMPERATORIS JUSSU EDITUM.

ACCEDUNT

*HIPPOLYTI THEBANI, GEORGIDIS MONACHI, IGNATII DIACONI, NILI CUIJUSDAM,
CHRISTOPHORI PROTOASECRETIS, MICHAELIS HAMARTOLI, ANONYMI,*

SCRIPTA QUÆ SUPERSUNT.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERICI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSuum COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS 117

TURNHOLTI (BELGIUM)

TYPOGRAPHI BREPOLS EDITORES PONTIFICI

Месецесловът на Василий II, титулен лист
(факсимиле)

MENOLOGII PARS III.

КОЛ. 367 B/C

EODEM MENSE (Martius)

Die vicesima sexta

Certamen sanctorum, qui in Gotthia martyrium subierunt.

Illi fuerunt, Vinguricho Gotthorum principe: Valentiniano, Valente ac Gratiano Romanis imperatoribus. Cum autem omnes in ecclesia Christianorum psallerent, Deoque laudes canerent, mittens Vingurichus, ecclesiam incendit, simulque eos combussit. Tunc etiam contigit hominem quemdam Christianum, qui ad eandem ecclesiam oblationem ferebat, comprehendi: Christumque confitentem, in ignem projici, oblationisque [28] loco Christo fieri. Illorum autem reliquias collegit uxor alterius cujusdam principis gentis Gotthorum, Christiana atque orthodoxa, cum presbyteris laicisque: et suas facultates filio derelinquens, de loco in locum circuit, donec in terram Romanorum venit, et cum ea filia ejus. Deinde in propriam regionem regressa est, relinquens filiae suae reliquias: quae Cyzicum abiens, partem ipsarum civitati tradidit, atque ita finem vivendi fecit.

MENOLOGII PARS III.

κοι. 368 B/C

ΜΗΝΙ ΤΩ ΑΥΤΩ.

κς

Ἄθλησις τῶν ἐν Γοθθία μαρτζρησάντων ἁγίων.

Οὗτοι ὑπῆρχον ἐπὶ Οὐγγουρίχου ἄρχοντος τῶν Γόθων, Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Οὐάλεντος, καὶ Γρατιανοῦ βασιλέων Ῥωμαίων. Ψαλλόντων δέ πάντων ἐν τῇ τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησία, καὶ τὸν θεὸν δοξολογούντων, ἀποστείλας Οὐγγουρίχως, ἐνέπρησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ κατέκαυσε αὐτούς. Ὅτε συνέβη καὶ τὸν ἀνθρώπὸν τίνα Χριστιανὸν προσφορὰν κομίζοντα τῇ ἐκκλησία κρατηθῆναι, καὶ τὸν Χριστὸν ὁμολογήσαντα ἐμβληθῆναι εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἀντὶ προσφορᾶς γενέσθαι τῷ Χριστῷ. Τούτων τὰ λείψανα συνήγαγεν ἡ σύμβιος τοῦ ἐτέρου ἄρχοντος τοῦ ἔθνους τῶν Γόθων, Χριστιανὴ οὐσα καὶ ὀρθόδοξος, μετὰ πρεσβυτέρων καὶ λαϊκῶν. Καὶ καταλιποῦσα τὴν ἐξουσίαν τῷ υἱῷ αὐτῆς, τόπον ἐκ τόπου περιερχομένη, ἦλθεν ἕως τῆς γῆς Ῥωμαίων, καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς μετ' αὐτῆς. Εἶτα πάλιν ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, καταλιποῦσα τῇ θυγατρὶ τὰ λείψανα· ἧτις εἰς Κύζικον ἀπελθοῦσα, δίδωκεν ἐξ αὐτῶν μερίδα τῇ πόλει, καὶ οὕτως ἐτελειώθη.

**Василій Васильевичъ Болотовъ,
Следы древнихъ мѣсяцесловахъ помѣстныхъ церквей
VI [Готскій календарь]**

(ХРИСТИАНСКОЕ ЧТЕНИЕ, 1893, часть I, с. 198-202)

Въ „*Восточной Агиологiи*“ (I, 38)¹ невѣрно классифицированъ и описанъ календарь готскій. Это зависѣло единственно отъ того, что преосв. Сергію онъ былъ доступенъ только в неудовлетворительномъ изданіи и переводѣ AMai Scriptorum Veterum Nova Collectio (Romae 1831), V, 66. Этотъ памятникъ сохранился лишь въ миланскомъ codex rescriptus Ambrosianus A. На 94-мъ листѣ этого палимпсеста кончается 23-й стихъ посланія къ Филимону; на четырехъ несохранившихся листахъ очевидно написаны были два послѣдніе стиха посланія и начало календаря; на одной страницѣ послѣдняго листа отмѣчены дни 23-30 и 1-30; лишь подъ семью изъ нихъ значатся памяти. Выписываю ихъ сполна²:

kg. θize ana Gutθindai managaize marvtre jah Friθareikeikeis.

kθ. gaminθi marvtre θize bi Verekan papan jah Batvin bilaif aik-
klesjons fuilaizos ana Gutθiudai gabrannidai.

Naub aimbair. fruma Jiuleis . 1.

g. Kustanteinus θiudanis.

q. Dauriθaius aipisks.

iē. Filippaus apautaulus in Jairupulai.

iθ. θize alθjanoine Bairaujai .m. samana.

kθ. Andriins apaustaulus ³).

¹ Болотов има предвид първото издание от първия том на книгата на архиеп. Сергий, *Полный мѣсяцесловъ Востока, I Восточная агиологiя – моя бел., АЧ.*

² Заимствую изъ *Die gotische Bibel des Vulfiia nebst der Skeirems dem Kalender und den Urkunden*, hrsg. v. *Ernst Bernhardt* (1884, Halle a. S.) 200-201. Бернхардтъ даеъ текстъ въ исправленной орѳографіи; у меня воспроизведенъ онъ такъ, какъ читается въ рукописи. Необходимы лишь слѣд. (не орѳографическія) поправки: подъ kg «Friθareikeis», подъ iē, вм. aleθjanoine, «aleθane in». Содержание сохранившихся готскихъ рукописей содержится въ *W Braune, Gotische Grammatik, 2-te Aufl., Halle 1882, § 220.*

³ Въ основу своего 25-буквеннаго (+ корра = 90 + sampr = 900) алфавита Вульфилла положилъ алфавитъ греческій (впрочемъ обмѣнявъ Ψ и Θ мѣстами), и онъ имѣеть фізіономію болѣе греческую, чѣмъ латинскую. Но у германистовъ принято транскрибировать готскіе тексты латинскими буквами. Букву Ψ (по начертанію похожую на ψ – нѣчто среднее между ψ и «ф» отвечающую и по мѣсту и по значенію греческой Θ, измѣняютъ сѣверно-англосаксонскою þ = англ. th. Я въ предшествующихъ строкахъ транскрибировалъ ее греческою θ. На мѣсто греческаго ξ Вульфилла поставилъ чистѣйшее латинское уніціальное G, имѣющее значеніе нѣмецкаго j, русскаго и. Германисты ее транскрибируютъ чрезъ j.

Кардиналь Анджело Маи видимо не разобралъ этого *Nau-baimbair=November* и не понялъ слѣдующаго *Jiuleis* и *выдалъ мѣсяць ноябрь за июль*. Очевидно календарь отъ этого вышелъ совершенно искаженнымъ. Надписаніе говоритъ: „ноябрь [т. е. готскій] первый йюли [мѣсяць, имѣеть] 30 [дней]“: Этотъ «*fruma Juleis*» готскій соотвѣтствуетъ англосаксонскому «*ätra geola*». Декабрь видимо назывался „другой йюли“, у англосаксовъ «*äftera geola*», и оставилъ по себѣ слѣдъ въ современномъ англійскомъ *Yule, рождество Христова, святки, и въ нѣмецкомъ Julklapp, подарокъ на Рождество*¹). Такимъ образомъ и сомнѣнія быть не можетъ въ томъ, что второй изъ сохранившихся мѣсяцевъ есть ноябрь. — Готскій текстъ значить:

23. Въ готскомъ народѣ многихъ мучениковъ и Фритарика (Фридриха).

29. Память мучениковъ, которые сожжены съ Верекою папою и Батвиемъ во время собора полной церкви въ готскомъ народѣ².

Память этихъ мучениковъ въ православномъ мѣсяцесловѣ стоитъ подъ 26. марта.

Ноябрь, первый йюли, 30.

3. Константина [чит. *Константія*] царя. Cf. Socr. h. e. 2, 47: ὁ βασιλεὺς Κωνσταντίος – ἐτελεύται τὸν βίον ἐν ὑπατεία Ταύρου καὶ Φλωρεντίου [=361 г.] τῇ τρίτῃ τοῦ νοεμβρίου μηνός³,

¹ Н. Ленстремъ (N. Lenstroem), Нѣмецко-русскій словарь, (II)432, – Bernhardt, 345.

² Маи слова *bilaiſ aikkleſjons fullaizos* переводить *ministri ecclesiae catholicae, Скоттъ (ChAAScott, Ulfilas apostle of the gotha, 1885, Cambridge, p. 85)* точно такъ же: the servant of the catholic church. Но это переводъ вполне произвольный: *fulls* есть нѣмецкое *voll*, англійское *fully*, *полный*; что здѣсь это слово означаетъ *церковь каволическую*, а не просто *церковь полную* молящихся, неоткуда не видно. А какъ мало основаній слову *bilaiſ* усвоить значеніе *служитель*, ясно изъ того, что Бернхардтъ, S. 233, предполагаетъ (*vielleicht*), что *bilaiſ* = нѣм. *blieb*: «память мучениковъ – осталась, remansit». Разумѣется, въ календарѣ такое выраженіе неестественно до невозможности. Такъ какъ «*laiba*» есть *Überbleibsel*, то я предполагаю, что «*laif*: [= *B-leib-en*] означаетъ пребываніе въ церкви (ср. греч. *παράμονή*) и употребоалось въ смыслѣ *сѣнѣцис, соборъ*; а «*bi*» несомнѣнно значить *bei*. Мученики были сожжены во время богослуженія, когда церковь была наполнена молящимися. Въ мѣсяцесловѣ Василія (*Migne, SG. 117, 368*): *ψαλλοντων δε πάντων ἐν τῇ τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίᾳ*.

³ Готы видѣли въ Константія своего благодѣтеля. Cf. G. Weits, *Über das Leben und die Lehre des Ulfila, 1840 Hannover, S. 15* (слова Авкесентія доросторскаго) *sanctissimu[s] uir beatus ulfila cum grandi populo confessorum de uarbarico pulsus in [so]lo romanie a thu[n]c beate memorie constantio principe honorifice est suscep[tus]*. Но и великая церковь вѣроятно совершила по немъ поминовеніе какъ по своемъ ктитору. Cf. *chron. pasch. a. 360*.

6. Дорөөея епископа.

Cf. Socr. h.e, 7, 6,1: Δωρόθεος δέ ὁ τῆς ἀρειανῆς προεστῶς θρησχειᾶς, перемѣщенный въ качествѣ епископа ἐχ.τῆς Ἀντιοχειᾶς, ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, — ἐχάτον πρὸς τοῖς δεχαεννέα ἐπιβίους ἔτη; ἐτελεῦτησεν ἐν ὑπατεία Ὀνωρίου τὸ ἔβδδμον καὶ Θεοδοσίου αὐγούστου τὸ δεῦτερον [=407 г.], τῇ ἔχτη τοῦ νοεμβρίου μηνός.

15. Филиппа апостола въ Иерополѣ [чит. *Иераноль*].

Память ап. Филиппа стоить твердо подь 14. *ноября* въ мѣсяцесловахъ константинопольскаго происхождения, въ томъ числѣ и въ *каршунскомъ*. Не менѣе твердо она значитя подь 18. *атиръ* = 14. *ноября* въ святцахъ александрийскаго происхождения SMNEvLuHDiZbWrE 60. 125. 163 (12. hydār WrE68 конечно описка или опечатка). Но у армянъ въ յԷ «Филиппа апостола» 17. *ноября*. Слѣдовательно въ высокой степени вѣроятно, что въ готскомъ эта память ошибочно занесена подь *ie* (вм. *id*); но не невозможно и то, что въ IV-V в. она стояла подь 15 числомъ, съ котораго сдвинута потомъ на 14-е и на 17-е.

19. Старцевъ въ Бороѣ 40 вмѣстѣ. Cf. Bern. «xiii kl. decb. In Heraclea sanctarum mulierum viduarum numero xl.»¹.

29. Андрея апостола.

У Маи подь 30-мъ, — знакъ, что чтеніе рукописи не совсѣмъ ясно. — Твердо 30. *ноября* въ мѣсяцесловахъ не только константинопольскаго (съ *карш.*) и александрийскаго (SMNEvQLuHDiZb WrE60.68.: 25=4. *χοιάχ*) происхождения, но и въ армянскихъ յԷ и западныхъ начиная съ *sacr. Leonianum*. Въ *kalendarium carthaginense* къ сожалѣнію читается лишь «...kal. dec. sancti Andreae apostoli et martyris».

Готскій календарь позволяетъ сдѣлать слѣдующіе выводы:

а) Когда германисты замѣчаютъ: «слѣдующая страница рукописи, которая должна содержать декабрь, осталась пустою»,

¹ Едва ли возможно сомнѣваться, что въ Bern. память «свв. вдовъ числомъ 40» означена правильно. Но, кажется несом. и то, что готскій переводчикъ не понималъ этой записи и говорить не о *старицахъ*, (*altheis*, нѣм. *alt*, англ. *old*): «*θize*» есть τῶν мужскаго рода, τῶν женскаго рода было бы «*θizo*».

они выходятъ изъ предѣловъ своей компетенціи. Въ WtSyr. 274 (cod. 327, п. 36) «кодексъ святыхъ праздниковъ, бываемыхъ во всемъ году», перечисляетъ ихъ «отъ перваго кануна до послѣдняго тешрина», т. е. отъ декабря по ноябрь. «Имена исповѣдниковъ» 411 года начинаются 26-мъ декабря и оканчиваются 24. ноября. Обривающійся на 21. ноября codex Vernensis начинается 25-мъ декабря. Это позволяетъ думать, что и готскій календарь начинался съ декабря и слѣдовательно на 30-мъ ноября вполне законченъ.

б) А если такъ, то всего естественнѣе предположить, что предшествующія памяти относятся къ октябрю. То фактъ, что 31-е число не помѣчено; но его могъ пропустить переписчикъ потому, что оно во всякомъ случаѣ должно было остаться пустымъ, а число дней мѣсяца было уже отмѣчено предъ первымъ числомъ.

в) А если такъ, то — въ виду безспорно аріанскаго характера календаря — нужно признать, что смерть Вульфилы и Димифила послѣдовала когда либо между 1. декабря и 22. октября.

г) Интересы составителя календаря сосредоточены на Фракіи (40 свв. вдовъ въ Беровъ фракійской — въ Иракліи фракійской) и Константинополь (Дорошей). Карфагенскій календарь V-VI в. на пространствѣ отъ 14. апрѣля по 16. февраля отмѣчаетъ 80 памятей, въ томъ числѣ лишь *четыре* апостольскія: свв. апостоловъ [Петра и Павла] [29] іюня, евангелиста Лука 13. октября, ап. Андрея [30] ноября, и апп. Іоанна и Іакова 27. декабря; но въ готскомъ изъ 7 памятей на пространствѣ только 39 дней *двѣ* апостольскія. Было бы вполне естественно, если бы Константинополь съ его кафедральнымъ храмомъ свв. апостоловъ предварилъ другія церкви учрежденіемъ праздниковъ каждому апостолу. 6-е, 5-е, 19-е и 29-е ноября, по моему мнѣнію, показываютъ, что въ готскомъ календарѣ сохранился для исторіи *древнѣйшій представитель мѣсяцеслова константинопольскаго*. И можетъ быть историческая случайность выручила аріанъ, давъ имъ возможность историческою памятью Дорошея замѣнять подъ 6. ноября память св. Павла исповѣдника, отъ аріанъ пострадавшаго.

д) А если такъ, то молчаніе готскаго календаря о праздникѣ архангелу Михаилу подъ 8. ноября равносильно свидѣтельству, что въ началѣ V в. этого праздника въ Константинополѣ еще не было.

Архиепископ Сергей (Спасский)
ПОЛНЫЙ МЕСЯЦЕСЛОВЪ ВОСТОКА
ТОМ I
ВОСТОЧНАЯ АГИОЛОГИЯ
ЦЕРКОВНО-НАУЧНЫЙ ЦЕНТР
«ПРАВОСЛАВНАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ»
Москва 1997

с. 43-44

Готѣскій [календарь] у Мая и Болотова.

У Анжело Мая³⁾ изданъ изъ древнѣйшаго палимсега Амвросіевой медіолан. бібліотеки отрывокъ календаря, который, по мнѣнію издателя, уступаетъ развѣ календарю Діонисія Филокала (4 в.), но во всякомъ случаѣ писанъ ранѣе 553 года, т.е. ранѣе паденія готѣскаго царства въ Италиі. Отрывокъ заключаетъ въ себѣ будто конецъ іюня и мѣсяць іюль; во всемъ іюлѣ только пять памятей: іюля 3. царя Константина (Констанція), 6. Дорофея, 15. Филиппа апостола (14 ноября), 19. 40 дѣвъ постницъ въ Беріи (1 сент.), 30. Андрея ап. (30 ноября). Можно посему заключать, что это былъ своеобразный календарь, отличавшійся въ означеніи дней памятей святыхъ, какъ отъ восточныхъ, такъ и отъ западныхъ календарей, какъ отличаются отъ нихъ дошедшіе до насъ коптскіе календари.

³⁾ Scriptorum Veterum nova collectio T. V p. 66.

Проф. В. Болотовъ основательно доказалъ, что Анжело Май ошибся, принявъ мѣсяцъ ноябрь за июль, а октябрь за июнь, и возстановилъ часть этого мѣсяцеслова, до насъ дошедшую, въ такомъ видѣ: 23 окт. въ готѣскомъ народѣ многихъ мучениковъ и Фритарика (Фридерика), 29 окт. память мучениковъ, которые сожжены съ Верекою папою и Батвіемъ во время собора полной церкви въ готѣскомъ народѣ. Они въ православномъ мѣсяцесловѣ 26 марта. Верека у насъ Веркъ пресвитеръ, а Батвій – пресвитеръ Ваѳусій. Въ правосл. мѣсяцесловахъ есть 29 окт. Савинъ воинъ готѣинъ. Можетъ быть, это Авишъ, что у насъ, 26 марта, но онъ сожженъ, а не копьями убитъ. Ноября 3 Константина (то есть, Констанція, покровителя аrianъ, † 3 ноября по Сократу Ц. Ист. II гл. 47). 6 Дорооея епископа (arianскій епископъ умеръ 6 нояб. 407 года по Сократу Ц. Ист. кн. VII гл. 6). 15 Филиппа апостола, 19 старцевъ въ Бероѣ 40 вмѣстѣ. (По Болотову это 40 женъ вдовъ мученицъ въ Гераклеѣ, что въ Иерон. мартиролог., а по нашему это они же 40 дѣвъ муч. македонскихъ, что у насъ 1 сент. Онѣ взяты въ Македоніи, гдѣ есть Беріа или Берое (есть и во Фракіи), и приведены на муч. въ Гераклею (Фракійскую) при Ликиніи, 29 ап. Андрея (во всѣхъ и древнѣйшихъ 30 ноября) ¹⁾.

¹⁾ Христианское Чтеніе 1893 г. ч. I, стр. 198 и слѣд.

ПОЛНЫЙ МѢСЯЦЕСЛОВЪ ВОСТОКА

Архиепископа Сергія

ТОМ II

СВЯТОЙ ВОСТОКЪ

Издание второе исправленное и много дополненное

Владимірь: Типо-Литографія В. А. Паркова, 1901

Репринт:

Архиепископ Сергий (Спасский)

ПОЛНЫЙ МЕСЯЦЕСЛОВ ВОСТОКА

ТОМ II

СВЯТОЙ ВОСТОК

Часть первая

ЦЕРКОВНО-НАУЧНЫЙ ЦЕНТР

«ПРАВОСЛАВНАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ»

Москва 1997

с. 86

26. мартъ

Мучениковъ 26 пострадавшихъ въ Готѣи въ царство Валента и Граціана ок. 375 (въ числѣ ихъ пресвитеровъ Ваѳусія и Верка, монаха Арпилы, мірянъ: Авива (Авипа), Агна, Реаса, Игаѳракса, Искоя, Силы, Сигица, Сонирила, Суимвла, Ферма, Филла (или Филга), женъ: Анны, Амы, Ларисы (Варисы), Моико, Мамики, Уирко или Вирко, Анимасы, Гаабы, Дуклиды).

Кт [Уставъ Константинопольской Великой церкви IX-X в., I], Ц[арскій] У[ставъ по повѣлению императора Константина VII, написанный 950-956 г., Т. I], [Мѣсяцесловъ импер.] Вас[илия, X. в. I] 240 и др. (Готѣскій календарь не позднѣе 553 года, изданный Анжело Маемъ] у Болот. 29 окт.).

БЕЛЕЖКИ НА ИЗДАТЕЛЯ

Някои от въпросите, повдигнати от издателите на т.нар. Готски календар, изискват допълнителни коментари, макар и на пръв поглед да нямат непосредствена връзка с темата на студията и дори на сборника. Но само на пръв поглед – защото те се отнасят до едни от най-съществените въпроси, свързани с нашата история: въпросът за етническият състав на населението на нашите земи и доколко при това население може да се говори за някакви германски племена, каквито някои чужди историци искат да видят в състава на «преселилите се в средата на IV век в границите на днешна България заселници, наричани от историческите извори „готи“», но също така въпросът за неговата религиозна принадлежност, за неговата култура, неговия език и неговата писменост.

Че с тези въпроси се е спекулирало много и продължава още да се спекулира, беше причина някои от тях да се подложат на подробно изследване, на което бяха посветени два тома от същата поредица, от която излиза и настоящият сборник¹. С тях е свързан и комплексът от теми, засегнати в него, а доколкото те включват и писмеността на населението на нашите земи, напълно естествено е да се спрем отново на нея, макар и в най-тесни рамки, очертани от непосредствения повод за тази студия и по-точно палимпсестът, съдържащ малък откъс от календар, на който са отбелязани дните за възпоменаване паметта на светци, който изследователите единодушно и напълно основателно отнасят към една християнска религиозна общност, за която е възприето – правилно или не – названието «арианска». Тъй като за названието на тази религиозна общност са посветени първите две студии на сборника, с него тук няма да се занимаваме, а ще се спрем само малко по-подробно на някои особености на самия литературен паметник, засегнати от всички негови изследователи – неговия език, писмените знаци, с които той е написан и, разбира се, неговата датировка и неговия произход.

¹ *Готи и гети I. Изследвания по история на културата под редакцията на А. Чилингиров*, София: Ziezi ex quo vulgares, 2005, ²2008.; *Готи и гети II. Изследвания по история на културата*, София: Ziezi en quo Vulgares, 2008, ²2009.

За всички тези особености изследователите на паметника са напълно единодушни и то независимо от тяхната религиозна принадлежност, включваща и трите главни разновидности на християнството: източно-православно, римо-католическо и протестантско – последната представена най-широко от германски историци, посветили значителен брой свои изследвания на въпроси, свързани с личността и делото на «гота Вулфила», както те наричат един от най-значителните представители на религиозното общество, за което те приемат названието «арианско». Но по тези въпроси не изказват никакви съмнения и представителите на другите християнски конфесии, за които «Вулфила» е несъмнено германец – както германци са и всички готи. А писмените знаци, с които е написан т.нар. Готски календар, също са несъмнено писмената, „изобретени от Вулфила и приложени на Сребърния кодекс от Упсала“. И защото тези „несъмнени истини“ са утвърдени още дълго преди края на предпоследното столетие, от когато датират повечето изследвания, нито един от изследователите дори не споменава, че те не почиват на факти, а само на предположения и мнения, при това напълно неоснователни.

Тъй като тези предположения и мнения вече са основно разгледани в посочените по-горе изследвания, с тях няма да се занимаваме подробно, а само ще посочим накратко резултатите от досегашните изследвания.

1. Единственият сигурен и надежден източник за живота и делото на просветителя и духовен водач на «готите», църковният историк Филосторг, го нарича с просвището (а не име!), Урфил (Οὐρφίλων – тук то е деклинирано), по всяка вероятност свързано със старинната дума Урф/Орф, изразяваща по смисъл „Божествена мъдрост“, респ. „Учител на Божествената мъдрост“, възприета също и при Орфей, Учителя на траките. За разлика от германците, у които не са запазени никакви писмени или устни сведения и спомени нито за този просветител, нито за някакво тяхно ранно християнство, сведения и спомени за него има както във фолклора, така и в историческата традиция на българския и на хърватския народ, сред които Урфил е живял и

поучавал, а азбуката, която той приема от старата писмена традиция на местното население по целия Черноморски басейн и на която, според същия негов последовател, Филосторг, той **превежда цялата Библия без четирите книги Царства**, се запазва в писмената традиция на хърватите до края на средновековието, а в българската писмена традиция се замества през последната трета на IX век от славянските просветители Константин/Кирил и Методий с т. нар. «кирилица», на която се транскрибират и редактират старите преводи на църковните книги, вкл. Библията¹.

2. За идентифицирането на така наречения Сребърен кодекс (Codex argenteus) в Упсала с превода на Библията от Урфил не съществуват никакви доказателства, а то почива на с нищо необосновани предположения и мнения. Малкото сведения, които притежаваме относно превода на Урфил, не могат да се свържат с ръкописа в Упсала: 1. Този ръкопис съдържа само части от Евангелието (Новия завет), а не Библията (Стария Завет), за която се твърди, че е преведена от духовния учител на «готите». 2. Езикът на превода е ломбардско, т.е. западно-немско, а не източно-немско наречие, на каквото би следвало той да е направен, ако е бил предназначен за немски говорещо население, досега неза свидетелствувано от никакви писмени паметници или каквито и да било други остатъци от материална култура по целия черноморски район, които да могат по един или по друг начин да се свържат с германските народи. 3. Преписът е изготвен с мастило от сребърен нитрат върху оцветен в пурпурен цвят пергамент. Както е известно, сребърният нитрат е познат на европейската наука едва от 1648 година, когато за първи път се прилага от Йохан Глаубер предимно за производство на огледала – преди това туй химическо съединение и неговите качества не са били познати в Европа, където също не е известен друг ръкопис, изготвен по сходен начин. Всичко това говори, че при идентифицирането на Сребърния кодекс с превода на Библията на езика

¹ Вж. *Готи и гети I*, с. 68-69; *Готи и гети II*, с. 248-285.

на «готите» не може да става и дума за грешка, почиваща на недоразумение или допусната от незнание, а за напълно съзнателна манипулация на историческите извори, извършена с цел да се наложи убеждение сред обществото, че както в изповядването на християнската вяра, така и в ползването на писменост, германският народ има предимство пред всички останали европейски народи – освен представящите класическата култура гръцки и римски народ¹.

3. Не съществуват никакви писмени извори или паметници на материалната култура, позволяващи идентифицирането на т. нар. «готи» в района на Северното Черноморие с германците. Не е допустимо назоваването на народите от този район, известни под имената «остроготи» и «визиготи», с имената «остготи» (т.е. източни готи) и «вестготи». От една страна названията «остроготи» и «визиготи» са свързани с местната традиция – според писмената и устната историографска традиция в Западния Балканския полуостров, но и у народите, населяващи земите западно от него, при «остроготите» и «визиготите» се касае за сродни «словенски» народи, живели в съюз и в съседство с местното население, а техните вождове носят имена различни от тези, с които германските историографи ги наричат – напр. вождът на «остготите» „Острогота“ в местната историография е известен под името Остроил или Острила (деclin. във вин. падеж), а на Селимир, сина на Свевлад, обединил през V век голяма група племена в западната част на Балканския полуостров и под чието водачество неговата войска се отправя за «шпаньолската» земя², немските историци дават «германското» име Selimer/Gelimer, без да могат да обяснят, защо в Испания има запазени тъй много «славянски» топоними, а нито един единствен германски топоним.

¹ Вж. *Готи и гети II*, 267 сл.

² В хърватската късносредновековна историография са запазени много данни от историята на хърватския народ през ранното средновековие, събирани и запазени чак до XVIII век – вж. напр. Fra Andrija Kačić Miošić, *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, Split, 1983 (първото издание е от 1756 година), с. 67, 80.

4. Всички изследователи приемат датировката на Готския календар, дадена му още от първия негов изследовател, „преди 553 година“, т.е. тя се поставя в зависимост от съществуването на «Готското царство» в Италия, след което авторите не смятат за възможно написването на този паметник. Това твърдение обаче е лишено от всяко основание. Ликвидирането държавата на «готите» не прекъсва отведнаж нито духовната, нито религиозната, нито културната традиция на населението в Югоизточна Европа. От друга страна именно характерните белези в текста на този календар ни карат да приемем значително по-късна дата: това, което знаем с положителност за писмеността на Урфил и което е засвидетелствано от сведенията на блаж. Йероним¹ и Храбан Мавър², е, че тя няма нищо общо със Сребърния кодекс от Упсала – а както вече видяхме, не може и да има нищо общо с него. Но тя няма нищо общо и с останалите писмени паметници на лангобардите от VI-VIII век³, в това число и с «Готския календар» от Амброзианската библиотека в Милано. Че този писмен паметник е възникнал въз основа на старата духовно-религиозна и писмена традиция в Тракия, посочва ясно В. В. Болотов – той обаче няма нищо общо с духовната и писмената традиция на лангобардите в Италия, които наистина по-късно го преписват, и то вече с писмената, използвани от тях от VI век нататък, но той явно е само присаден на тяхна почва и по всяка вероятност остава ако не единствен, то поне без известни на нас подражания и без да бъде интегриран в тяхната културна и църковна традиция.
5. Дори при най-бегъл поглед върху паметниците на т. нар. «глаголическа» писменост, и то независимо от локализацията и хронологията им, не може да не привлече внима-

¹ Вж. студията на Божидар Пейчев, *Aeticus Philosophus Cosmographus* в сборника *Готии и гети I* (вж. бел. 1), с. 197-218. За улеснение на читателя поместената там таблица се печатва и тук.

² Пак там, с. 210 и сл. Тук поместваме и таблицата с писмената на Храбан Мавър.

³ За тези писмени паметници вж. студията на Сергей Лесной (Парамонов), *На какъв език е била написана «Готската Библия» на Улфила?* в същия сборник, с.172-173.

ние тяхната връзка не само с моделите на писмените знаци, използвани през IV век от скитския автор Етикос Истрос, както ни ги предават ръкописите на блаж. Йероним (~347-420)¹ и на Храбан Мавър (~780-856)² – ръкописът на този автор е намерен след смъртта му, но по всяка вероятност е написан дълго преди това, а следователно и преди годината, в която по-голямата част от изследователите са убедени, че «глаголицата» била измислена от славянския равноапостол св. Константин/Кирил. Но също тъй явна е и връзката на тази писменост с писмеността на критско-микенската култура, известна под названието Linear B – затова в поредицата от таблици с писмените знаци, използвани в нашите земи от най-дълбоката древност, даваме тук на първо място 83-знаковата таблица според публикацията на Джон Чедуик, *Разшифровката на Linear B*³. Паралелно, но също и преди критско-микенската писменост Linear B, възникват и други писмени паметници, чийто произход засега още не е известен на науката. Най-късните от тях се датират в началото на XIII век, а най-ранните – още в четвъртото хилядолетие преди Христа. И при тях се касае несъмнено за писмени знаци, означаващи отделни звуци, а не символи, респ. идеограми – при това между тези знаци срещаме както добре познатите ни букви от така наречената «кирилица», но така също и добре познатите на нас «арабски цифри». И при едните, и при другите тяхната приблизителна датировка и

¹ Вж. посочената по-горе студия на Б. Пейчев в същия сборник, с. 215. За удобство на читателя препечатваме тук същата таблица с използваните от Етикос писмени знаци според таблицата от блаж. Йероним.

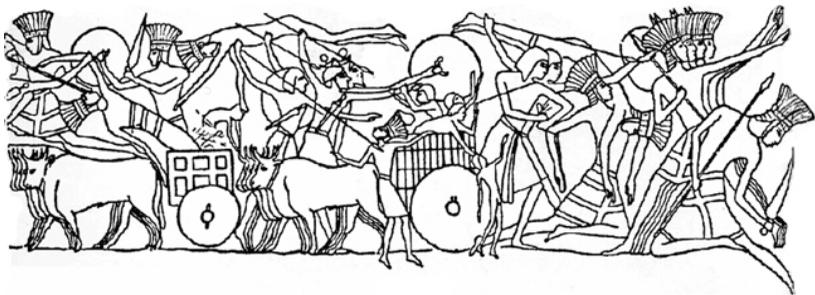
² Пак там. На по-следващата страница препечатваме тук копие и от таблицата на Храбан с писмените знаци на същия Етикос Истрос, които бележитият германски учен от IX век нарича «скитска азбука» и я представя заедно с останалите четири азбуки: еврейската, гръцката (съставена от финикиеца Кадъм и предадена от траките на гърците), латинската и азбуката на маркоманите. Таблицата с писмените знаци на Етикос се дава в съчинението на Храбан *De inventione literarum*, поместено като приложение в последния том от събраните му съчинения, издадени от Жак Пол Мин (Jacques Paul Migne) в том 112 от неговата *Patrologia latina*, Paris, 1878 (Repr. Turnholt/Belgium: Editores Pontificii), (1969), кол. 1579/1580.

³ John Chadwick, *The Decipherment of Linear B*, Cambridge: at the University Press, 1958, фиг. 17.

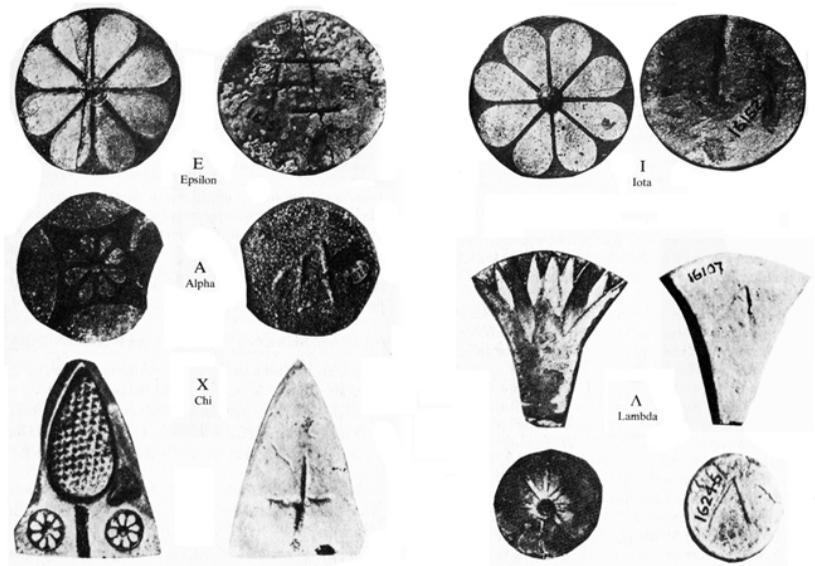
автентичността им не ни дават никакъв повод за съмнение: най-старите писмени знаци произхождат от селищни могили в нашата страна и датировката им се колебае между третото и четвъртото хилядолетие пр. Хр., а най-късните са начертани на гърба на облицовачните плочи в двореца на Рамзес III (1200-1168 пр. Хр.) в Мединет Хабу, чиито строители са били явно пленници, взети след победата на този фараон над многочислените нападатели, за които се знае само, че са били конници. И именно на керамичните плочи, чиято обратна страна украсяват тайнствените буквени знаци, са изобразени сцени от борбата на египтяните с неизвестния конен народ, макар оръжието, шлемовете и ризниците на нападателите да са добре познати на науката, ако и изследователите да се въздържат да кажат нещо по-определено за тях¹.

А. Ч.

¹ На тази тема е посветен следващият том от поредицата «Брегалница», *Език и писменост* (под печат).

Битка между египтяните и нападателите от север
 Релеф от храма-мавзолей на Рамзес III в Мединет Хабу
 (По James Henry Breasted)

Букви от „гръцката“ азбука
 Керамични плочки от храма-мавзолей на Рамзес III в Мединет Хабу
 (По James Henry Breasted)

01	┆	da	30	𐀀	ni	59	𐀀	ta
02	┆┆	ro	31	𐀁	sa	60	𐀁	ra
03	┆┆┆	pa	32	𐀂	qo	61	𐀂	o
04	┆┆┆┆	te	33	𐀃	ra ₃	62	𐀃	pte
05	┆┆┆┆┆	to	34	𐀄		63		
06	┆┆┆┆┆┆	na	35	𐀅	jo	64		
07	┆┆┆┆┆┆┆	di	36	𐀆	ti	65	𐀆	ju
08	┆┆┆┆┆┆┆┆	a	37	𐀇	e	66	𐀇	ta ₂
09	┆┆┆┆┆┆┆┆┆	se	38	𐀈	pi	67	𐀈	ki
10	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	u	39	𐀉	wi	68	𐀉	ro ₂
11	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	po	40	𐀊	si	69	𐀊	tu
12	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	so	41	𐀋	wo	70	𐀋	ko
13	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	me	42	𐀌	ai	71	𐀌	
14	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	do	43	𐀍	ke	72	𐀍	pe
15	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	mo	44	𐀎	de	73	𐀎	mi
16	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	pa ₂	45	𐀏	je	74	𐀏	ze
17	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	za	46	𐀐		75	𐀐	we
18	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆		47	𐀑		76	𐀑	ra ₂
19	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆		48	𐀒	mwa	77	𐀒	ka
20	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	zo	49	𐀓		78	𐀓	qe
21	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	qi	50	𐀔	pu	79	𐀔	zu
22	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆		51	𐀕	du	80	𐀕	ma
23	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	nu	52	𐀖	no	81	𐀖	ku
24	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	ne	53	𐀗	ri	82	𐀗	
25	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	a ₂	54	𐀘	wa	83	𐀘	
26	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	ru	55	𐀙	nu	84	𐀙	
27	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	re	56	𐀚	pa ₃	85	𐀚	
28	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	i	57	𐀛	ja	86	𐀛	
29	┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆┆	pu ₂	58	𐀜	su	87	𐀜	

83-значната таблица на Linear B (по Чедуик)

Ⲁ	alcmoy	Ⲭ	irchalech
Ⲩ	becach.	ⲓ	thothimor
Ⲡ	cathy.	ⲑ	azathot. p. r.
Ⲩ	delfoy	Ⲡ	irchoni;
Ⲡ	effothy	Ⲭ	.zothychy
Ⲁ	foenchy	EXPLICIT LIBER.	
Ⲡ	gerphoy	Ⲁ	ETHICI PHILOSOPHI-
Ⲩ	hebmj	Ⲭ	OSMO GRAP NATIO
Ⲁ	iofthy	Ⲡ	NE SCHITICANOBITE
Ⲭ	katthy	Ⲡ	PROSAPIA. PARENTU
Ⲡ	laefy	Ⲁ	ABEO ENIC ECHICAPHI
Ⲁ	malathy	Ⲭ	LOSOPHIA ARELIQNS
Ⲁ	nabelech	Ⲡ	SAPIENTIBUS
Ⲩ	ozæby	Ⲭ	ORIGINEM TRAXIT;
Ⲭ	chomzech.		
Ⲩ	prhirin		
Ⲁ	seclathy		

Писмените знаци на Етикос Истрос (по блаж. Йероним)
 Според Лайпцигския препис

(H. Wuttke, *Die Kosmographie des Istrier Aitikus im lateinischen Auszuge des Hieronimus*, Leipzig, 1853.)

Litteras etiam Æthici philosophi cosmographi natione Scythica, nobili prosapia, invenimus, quas venerabilis Hieronymus presbyter ad nos usque cum suis dictis explanando perduxit, quia magnifice ipsius scientiam atque industriam duxit; ideo et ejus litteras maluit promulgare. Si in istis adhuc litteris fallimur, et in aliquibus vitium agemus, vos emendate.

alamon.	becha.	chatu.	delfoi.	effothu.	fonethu.	garfou.	heimu				
a	b	c	d	e	f	g	h				
lofitu.	kaitu.	lehtfu.	malathi.	nabalech.	ozechi.	chorizech.	phitirin.	salathi.	intalech.		
i	k	l	m	n	o	p	q	r	s	t	x
theotimos.	agathot.	req.	yrchoim.	zeta.							
t	r	u	y	z	x						

Писмените знаци на Етикос Истрос (по Храбан Мавър)

(J.-P. Migne, *Patrologia latina*, 112)